

Postmuseum under 2022

av Malin Valentin

Året 2022 blev annorlunda än tänkt för många av oss, så även för Postmuseum. Vi inledde 2022 med att ha öppet, men med vissa fortsatta restriktioner på grund av pandemin. De lyftes helt 9 februari och vi kunde ha öppet fram till 31 mars mer eller mindre som vanligt.

Vår sedan länge planerade grundförstärkning som skulle påbörjas 1 april hade tagit höjd för det mesta trodde vi, men inte för stålbristen som uppstod på grund av kriget i Ukraina. Vi fick därför tänka om och byta metod till s.k. jet-injekttering. För projektgruppen innebar det att ta fram nytt underlag, söka nya tillstånd samt göra nya upphandlingar utifrån vårt nya läge. För museet innebar det att stängningsperioden blev ännu längre och att vi fick lägga om verksamheten samt göra en omorganisation för att hantera den nya situationen.

I nuläget vet vi inte exakt datum när vi kan öppna igen men i skrivande stund siktar vi fortfarande på hösten 2023. Vi längtar efter våra besökare men bygger först en stadig grund för framtiden.

Under tiden rekommenderar jag varmt att man tittar på de program som gjordes av UR Samtiden i slutet av våren. I början av juni var Utbildningsradion på museet med sitt team och spelade in föredrag och samtal på temat posthistoria. I åtta inslag berättar museets medarbetare om postens historia, uniformer, frimärkets födelse, vykortshyphen vid sekelskiftet, transit-posten under första världskriget, postnumrens tillblivelse och betydelse inom posten och hiphop, drottning Kristinas brevskrivning och om vår fastighet Penelopes historia. Du hittar programmen på både Utbildningsradion och Kunskapskanalen.

Mycket nöje!

UR-inspelningen skedde i museets utrymmen. Till vänster, Hanna Nydahl i rutan. Till höger, Hedvig Bruzæus och Vivi Nybom berättar om Postens utveckling och historia. Foton: Postmuseum.

Postbyggnadens ombyggnation. Illustration: Kina Larsson.

Medarbetare

Museichef är Malin Valentin och Anna Lassbo är biträdande museichef. Med anledning av den förlängda stängningsperioden gjordes en omorganisation som trädde i kraft 1 september. Enheten Kommunikation & Vårdskaps medarbetare Leif Karlsson och Susanne Ljungberg avslutade sina anställningar. Anders Fredén, museishopansvarig, uppgår fram till öppning i enheten Publik & Samlingar som i övrigt är oförändrad: Hedvig Bruzæus, utställning och pedagogik, Julia Gunnarsdottir, utställning och pedagogik, Viveka Nybom, utställning och pedagogik, Hanna Nydahl, arkiv och föremål samt Michael Hagström, bibliotek och filateli.

Visstidsanställda värdar i reception och museishop var under första kvartalet Anna Alderfors, Felicia Sjölin, Ellen Storgård och Wilma Strömberg.

Praktikanter

Under våren hade vi följande praktikanter: Helena Trovaj från en KY-utbildning i digital kommunikation som fokuserade på museets sociala medier och Claes Gavelius

från ABM, som skrev en uppsats om brev till tomten.

Utställningar

Under 2022 var Postmuseums barnverksamhet Lilla Posten öppen fram till och med sportlovet. I mars revs den nästan tjugofem år gamla och mycket uppskattade utställningen, då lokalerna i källaren behövde utrymmas på grund av den planerade grundförstärkningen. Lokaler i anslutning till utställningen där material och rekvisita förvarats tömdes. Delar av ljus och teknik återanvänds nu i den nya lekutställningen som är under uppbyggnad.

Lilla Postens paketbil. Foto: Ulf Michal.

Detaljer av utställningen *Saknar Dig!*
Foton: M. Glans.

Utställningen *Älskade postnummer* stängde och revs i början av 2022. De artister som medverkat fick möjlighet att hämta sitt porträtt på museet. Utställningen *Saknar dig!* som öppnade i april 2021, stängde och revs under våren 2022.

Under året har arbetet med att ta fram en ny utställning för barn fortsatt. Namnet på utställningen är *Postis* och den riktar sig till barn i åldern 2 till 8 år tillsammans med vuxen. I första rummet byggs en lekfull post-terminal upp där barnen kan sortera brev

Utställningen *Saknar Dig!* paketselfie. Foto: Magnus Glans.

och paket efter storlek, färg och form. I rum nummer två finns möjlighet att leka post och brevbärare. Den nuvarande ateljén, det tredje rummet i utställningsrummen behålls och kompletteras med förvaring och material för att passa verksamheten. Formgivare för utställningen är Annika Thore. I projektgruppen ingår Vivi Nybom, Anna Lassbo och Julia Gunnarsdottir från museet. I projektet har även extern ljussättare och kompositör ingått.

Postis kommer även att vara öppen för skolklasser att boka en visning i. Arbetet med att ta fram ett pedagogiskt program har påbörjats under året, dels med en grundkurs i programmering i samarbete med föreningen Kodcentrum för museets pedagoger och dels med research på området barn i yngre åldrarna, matematik och kodning. Arbetet med skolprogrammet fortsätter under våren 2023.

I januari inleddes arbetet med att ta fram ett synopsis för en ny posthistorisk basutställning planerad att invigas hösten 2024. Projektgruppen har bestått av Hedvig Bruzæus, projektledare, samt projektmedarbetarna

Vivi Nybom, Julia Gunnarsdottir och Hanna Nydahl, samlingsansvarig. Styrgruppen har bestått av Malin Valentin, projektägare, samt Anna Lassbo. Ett samarbete med utställningsarkitekten och huvudformgivaren av utställningen, Birger Lipinski, tog sin början strax innan jul 2021.

Projektarbetet har sedan pågått under våren, sommaren och tidig höst. Förutom research har flera studiebesök och omvärldsbevakning på andra museer samt i föremålsmagasinen genomförts. I oktober överlämnades synopsis till samtliga medarbetare på museet samt formgivare. Veckan efter genomfördes sedan en workshop om innehållet inför kommande presentation. I november presenterade Birger Lipinski en första idévision. Visionen godkändes och arbetet har sedan fortsatt i projektets andra fas. Nu syftar arbetet till att bli ännu mer konkret innehållsmässigt samt att skapa en tydligare ramberättelse med föremål och arkivalier ur museets samlingar. Ett studiebesök på Riksarkivet i Arninge genomfördes i början av december.

Modell av Postis med terminal och ombud. Foton: Postmuseum.

För att få en bättre överblick över utställningslokalerna har en rivning av nuvarande basutställning *Din Post* genomförts i december. Den ursprungliga basutställningen *Brevet* som stod färdig 1986 har genom åren genomgått flera förändringar och ombyggnationer, varav den största 2012. Utställningen är välbyggd och gedigen varför det har krävts sammanlagt tio arbetsdagar att riva och forsla bort materialet. Den slutgiltiga bortforslingen med hjälp av en liftdumper genomfördes de sista dagarna före jul, i ett snöklätt Gamla stan.

Samlingar

Bibliotek och filатели

Bibliotekets sista öppettid var den 30 mars. Med anledning av den långa nedstängningen erbjöds låntagarna långlån. Detta hörsammades rekordartat med 372 besök och 542 utlån bara i mars månad. Till följd av grundförstärkningen av museet tömdes och packades källarmagasinet tidskrifter och litteratur ned i närmare 500 flyttlådor.

Eftersom en stor del av biblioteket ligger nedpackat så har servicen vi kunnat ge mot forskare och intresserad allmänhet varit begränsad. Trots detta har det kommit in en jämn ström av frågor till biblioteket där man velat ha information kring många olika faktafrågor. I samband med tömningen av källaren påbörjades också arbetet med att ta fram en tidskriftslista som visar bibliotekets innehav av tidskrifter med årtal. Arbetet med att slutföra listan pågår och skall kompletteras med bestånd från andra placeringar inom våra domäner. Till dags dato innehåller listan smått otroliga 1 538 olika tidskrifter från 70 länder.

I bibliotekets gömmor har vi under året hittat 233 bruna paket som frimärkslegendaren och biblioteksgrundaren Nils Strandell samlat på sig under sina många resor runt om i världen. Paketerna har öppnats, katalogiserats och packats om. Det är ett i många stycken unikt och tidigt material som innehåller utställningskataloger, korre-

Skyltar i magasinet. Foto: Ulf Michal.

spondens, fotografier, tidskrifter, affischer, beskrivningar av juryarbete, inbjudningskort, menyer, kulturevenemang mm. från hela världen.

Samarbetet med Jönköpings Posthistoriska förening är formaliserat i avtal och originalen till ”Erik Lindgrens posthistoriska skriftserie” är till stora delar flyttade till biblioteket. I framtiden kan de dryga 400 skrifterna digitaliseras och synliggöras på internet. Arbetet med att särkatalogisera artiklar ur *Filatelisten* och *Nordisk filateli* i bibliotekets katalog fortsätter, för att göra kunskap tillgänglig för fler.

En stor arbetsinsats har gjorts i Tumba med att rensa och organisera materialet där. Postmusei Vänner har fått ta emot ett stort lager av *Postryttaren*, överexemplar från 1950 till nutid vilket på ett bra sätt kompletterar luckorna i deras innehav. En annan mycket uppskattad sak är att vi i höstas öppnade magasinen i Tumba med rundvandring vid tre tillfällen varav ett var för vänföreningen.

Inom filatelins område har det som vanligt varit ett fokus på bättre förvaring och säkerhet. Materialet i filatelisamlingarna vårdas, registreras och skannas löpande. Den svenska studiesamlingen, en del av utställningen *Skattkammaren*, fylls ständigt på med nyutkomna frimärken och texter. Ett stort antal frimärksskanningar har gjorts för externa skribenter vilket resulterar i ett tiotal böcker/artiklar.

Visual Arkiv

Museet har köpt in ett förteckningssystem för att kunna registrera våra arkivförteckningar och i förlängningen göra arkivet sökbart via NAD – Nationella Arkivdatabasen, som förvaltas av Riksarkivet. Övergången till Visual Arkiv kommer att ske under 2023.

Digitalt Museum och Europeana

Andelen digitalt sökbara samlingsposter

uppgår till cirka 75 % av samlingsbeståndet. Parallellt med nyregistrering pågår löpande kvalitetsarbete på de redan registrerade objekten. Vi utökar vår närvaro på Europeana i takt med upphovsrättsmärkning av våra bilder i databasen. Upphovsrättsmärkningen av bilder underlättar också arbetsbördan för personalen som då inte behöver hantera bildbeställningar manuellt i lika stor utsträckning. Postmuseums sida på Digitalt Museum hade nästan 160 000 sidvisningar.

Frågor till samlingsenheten

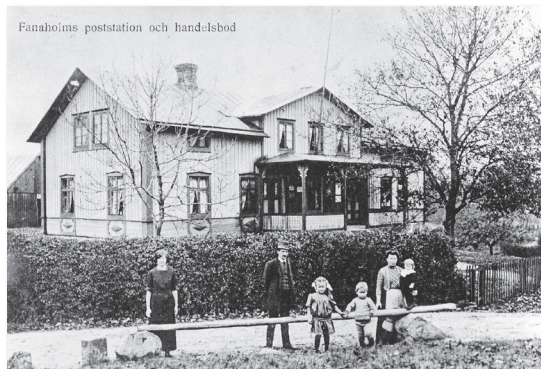
Vi har fått in och hjälpt till att besvara över 400 frågor som rör museets expert- och answersområden. Här ingår även bildbeställningar utöver de cirka 2 200 bilder som allmänheten laddat ner från Digitalt Museum under 2022.

Utlån ur samlingarna

Under året har vi lånat ut föremål och rekvisita till 7A Posthuset (konferens och event Vasagatan), Forum för Levande Historia, Gamla Linköping, Göteborgs Stadsmuseum, Järnvägmuseet i Ängelholm, Ridarhuset, Scalateatern, Scania Museum, Strömma Kanalbolaget, Sundsvalls Museum, Volvo Museum/World of Volvo samt PostNord (Arken, Terminalen i Hallsberg, Kundservice Västerås).

Nyinkommet till samlingarna

Under året har vi bland annat accessionsfört ett postorderpaket med innehåll inköpt via Åhlén & Holm 1942, arkivalier från Ukrainska postverket, en samling fastighetsritningar över postkontor och terminaler, en arkitektmodell av Arken (PostNords huvudkontor), en specialbyggd postcykel från region Syd samt arbetsmaterial om tjänsten varubrev, Torget.se, nedläggningen av Svensk Kassaservice, och nedläggningen av militärpostverksamheten.

Fanaholms poststation och postpersonal. Foton: Postmuseum.

Digitalt Arkiv och digitala publikationer på webbplatsen

Under 2022 har vi på Postmuseums webbplats lagt upp digitala versioner av *PLU 1940–1945*, *Posttaxor från 1692*, *Poststationsliggare 1861–1917* samt *Poststationsliggare 1910–1964*. Sedan tidigare finns årsboken *Postryttaren* från 1950–2019.

Affischskanning

I samband med basutställningsprojektet har museet lämnat in ca 2 000 affischer från Postens verksamhet till skanning. Affischerna är från perioden 1929–2009.

Väksamlingen

Projektet med att inventera, fotografera

och förbättra förvaringen av museets samling med postväskor har avslutats.

Kommunikation

Webbplatsen

Då museet varit stängt har vi gjort lite om-disponeringar på vår sida så att mycket av det man kan ta del av hemifrån har hamnat högre upp på sidan. Ett tillskott på sidan som nog gläder många posthistoriska forskare är att man nu kan ta del av spännande arkivmaterial som *Posttaxor från 1692*, *Postlägenheter till utlandet 1940–1945* och information om poststationerna runt om i landet från 1861–1964. Det är material vi ofta får frågor om och nu kan man alltså själv leta

Väskprojektet – fältpostväska och arbete i magasinet. Foton: Postmuseum.

sig fram till svaren. Vi har också börjat arbeta med en tidslinje över Postverket/Posten/PostNords historia. Vår webbplats hade under året omkring 150 000 sidvisningar.

Sociala medier

På Facebook har vi fått cirka 600 nya vänner under året och på Instagram cirka 200. Vi gör nästan ett inlägg varje dag med föremål, fotografier eller berättelser ur våra samlingar. Ibland har vi vissa teman. Under året har vi till exempel visat vintersportfrimärken under OS i Peking. Vi har haft ”bakom kulisserna” tema där vi visat arbete i magasinet. Det arbetet resulterade sedan i en ”väskvecka” där våra följare fick se olika postväskor ur samlingarna.

Melodifestivalen fick ett eget utrymme med frimärken med artister som någon gång deltagit. Under sommaren visade vi vykort från ett Stockholm från början av 1900-talet. Årets julkortskalender bestod av julkort målade av Aina Stenberg Masolle. Ett inlägg som varit uppskattat har varit det återkommande ”veckans postis” där vi visat ett fotografi med någon postanställd i arbete. Podcasten *Brev till mig själv* har nu fler än 11 200 lyssningar.

Luciatåg på julkort målat av Aina Stenberg. Foto: Postmuseum.

Veckans Postis. Foto: Yngve Hellström, Postmuseum.

Annonsering

Fram till stängningen annonserade vi i museiuppslaget i *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet*. Vi syntes också på *Barn i stan* och *Welma*. *Nytt från Postmuseum* har getts ut tre gånger och distribuerats per post.

Möten och Event

Mötesverksamheten pågick i minimerad form fram till februari. Fram till sista mars hann vi ha tre brevpyssekvällar som hölls i ateljén i *Saknar dig!* under ledning av Raquel Telléz.

Värdskap

Vi har alla fortsatt arbeta som värdar under helger och vi har haft ett jourssystem på vardagar som stötat vid sjukdom.

Omvärldsbevakning och samarbeten

Gemensamma studiebesök har gjorts bland annat på Sörmlands Museum, Tumba Bruksmuseum och

Brevpysseldetalj. Foto: Postmuseum.

Liljevalchs.

Konferenser och nätverk

Museichefskollegium där museichef Malin Valentin varit ordförande, Nätverket museer i Gamla stan, KulturIt, Biblioteksforum, Samlingsforum, FUISM, Mabbas, Forum för utställare, SIMBA, SMI, samt kontakt med post- och företagsmuseer.

Webbshopemballage. Foto: Postmuseum.

Museishopen

Årets första tre månader handlade 600 besökare per månad i vår butik. Det som besökarna handlade främst var frimärken och pappersvaror för det skrivna meddelandet. Många passade också på att köpa påskkort före det att butiken stängde den 31 mars.

Påskkort. Foto: Postmuseum.

Därefter har butikens personal deltagit vid utgivningsdagarna av nya frimärken i Post-Nord frimärkens event på andra platser i Stockholm, Skansen vid två tillfällen och Sjöhistoriska museet vid ett tillfälle.

Webbutiken har varit öppen under hela året och vi har skickat i väg 401 brev och paket med 3 137 artiklar till våra kunder.